

JUSSI
MARTTILA

TAMMI

VEDEN
VARAAN

TRUE CRIME

-DEKKARI

Jussi Marttila

VEDEN VARAAN

TAMMI

HELSINKI

© JUSSI MARTTILA JA TAMMI 2020
TAMMI ON OSA WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖTÄ
ISBN 978-952-04-1977-6
PAINETTU EU:SSA

Kaikki alkaa aina jostain. Vaikea välillä sanoa mistä. Alkoiko se siitä kun palasin maitojunalla poliisikoulusta? Vaiko humalaisesta kohtaamisesta Helenan kanssa joskus jossain Hervannan pubissa, jonka nimenkin olin unohtanut, silloin kun minulla ei ollut yhtään ystävää ja olin jo ajatellut, ettei poliisikoulu ole minulle? Vaiko huoltoaseman pöydässä käydystä työhaastattelusta yksityisetsivän kanssa, vai sittenkin siitä hetkestä kun puhelin soi omassa firmassani ensimmäistä kertaa ja joku sanoi minulle jonkun kadonneen?

Mutta kaikki alkaa aina jostain.

Tammikuu, 2000: Riku Mikkonen

Cafe Noir oli sopiva paikka asiakastapaamisille. Hiljainen, halpa ja harvan asiakkaani kantapaikka. Erityisen hyvä paikka silloin kun ei ollut omaa toimistoa. Olin saanut vasta muutamaa viikkoa aiemmin yksityisetsivän toimiluvan lääninhallitukselta. Paraikaa ulkona tuiversi kipakka tammikuinen tuuli. Muistelin että isäni oli nuorempana istuskellut täällä kaljalla polttaen sitä iänikuista punaista Mallua. Hän oli ollut silloin alle kolmikymppinen, siis yhtä vanha kuin minä olin nyt. Tarinoita 1970-luvulta olin saanut kuulla paljon.

Mikkosen pariskunta oli soittanut minulle päivää aiemmin, se oli ollut keskiviikko. Heidän poikansa oli hävinnyt edellisen viikon torstaina ja Turussa oli etsitty häntä intensiivisesti koko viikonlopun ajan, mutta niin kuin näissä tapauksissa monesti kävi, sekä poliisit että vapaaehtoiset luopuivat pikkuhiljaa hommasta kun tuloksia ei ollut tullut. Tiesin että joutuisin tekemään kaiken itse ja suurta todennäköisyyttä jutun selviämislle minun työni kautta ei olisi. Mutta kai ihmiset tällaisissa tapauksissa yrittävät viimeistä oljenkorttakin. Se lienee inhimillistä.

Pariskunta istuskeli kauimmaisessa pöydässä, vieretysten. Pienellä lattiaan pultatulla pöydällä heidän edessään oli kaksi täyttä kahvikuppia joihin ei ollut koskettukaan.

”Päivää, olitte tapaamiseen tulleet? Olen Janatuinen”, tervehdin heitä. Oppi-isäni oli aikoinaan painottanut ettei asiakkaalle koskaan pidä toivottaa hyvää päivää. Yksityisetsivän tapaaminen ei ole koskaan hyvä päivä. Rukan Gore-Tex-takkiin verhoutunut harmaatukkainen mies nyökkäsi melkein liioitellun syvään. Hermot pinnassa ja motorinen kontrolli heikko, ei ollut huomannut edes ottaa päällystakkaa pois vaikka kahvilassa oli kuuma kuin saunassa.

Hoidimme muodollisuudet nopeasti. Kaivoin salkustani esiin sopimuksen ja saatuani kirjekuoressa setelit kuittasin sopimukseen ennakkomaksun saaduksi ja allekirjoitimme. Kirjoitin myös kuitin, vaikka pariskunta sanoi ettei sellaista tarvitse. Oppi-isälläni oli ollut vaikeuksia verottajan kanssa, ja olin oppinut siitä että kuitit kannatti aina tehdä.

Sitten aloitimme taustojen läpikäynnin. Se oli aina yhtä raskasta sekä omaisille että itselleni. Ei niinkään siksi, että jutut menisivät ihon alle, vaan koska se vei aina paljon aikaa eikä keskittyminen silti saanut herpaantua. Hienotunteisuus ja myötätunto olivat kaiken a & o, mutta samalla piti pitää huoli siitä että saa oikeasti tarvitsemansa tiedot. Oppi-isäni oli aina arvostanut kykyäni tässä. Itse hän oli olennaisesti tahdittomampi ja tiesi sen kyllä. Entinen merimies ei ollut kehittänyt salonkikelpoisia käytöstapoja. Toisaalta, hänen asiakkaansa monesti arvostivatkin juuri sitä rehvakasta äijämäisyyttä. Tähän sellainen ei sopisi, ajattelin kuunnelllessani kadonneen isää ja pakotin itseni keskittymään muistiinpanojen tekemiseen.

Parikymppinen poika, Riku, oli kadonnut joskus aamuneljän jälkeen lähdettyään yökerho 57:stä matkoihinsa. Samoissa bileissä ollut kaveri Tapio ei ollut huomannut Rikun poistumista. Sen jälkeen viimeinen vahvistettavissa oleva havainto oli ollut läheiseltä pankkiautomaatilta, mistä Riku oli nostanut pienen summan rahaa. Sen jälkeen kukaan

ei ollut häntä nähnyt, paitsi mahdollisesti taksikuski joka oli muistellut nähneensä saman näköisen kaverin nojaavan farkkuliikkeen ikkunaan Hansakorttelin vieressä. Mitään itsemurhaviestejä ei ollut pojan asunnolta Ylioppilaskylästä löytynyt, eikä hänellä ollut koskaan ollut mitään sen suuntaisia ajatuksiakaan.

Outo yksityiskohta tosin, jonka olin Turun Sanomista lukenut jo aiemmin: Riku oli yhä kadonnut mutta hänen lompakkonsa oli löytynyt Kaskentien Kesoililta. Sen oli palauttanut sinne hyvin varhain aamulla joku vanhempi nainen, jota poliisi ei ollut tavoittanut. Lompakossa oli kortit tallella. Rahaa siellä ei ollut. Katoamispaikalta Kesoilille oli yli kilometrin matka ja merkittävä osa siitä oli jyrkkää Kaskenmäkeä, jota kukaan ei talviliukkaalla kävele huvikseen. Eikä Riku asunut lähelläkään, vaan keskustasta itään Ylioppilaskylässä.

Olihan tässä tosiaan työsarkaa. Olin saanut viikon verran etumaksua mikä kelpasi minulle paremmin kuin hyvin. Ehkä ostaisin uuden ulsterin. Kättelimme ja pariskunta lähti matkoihinsa, itse jäin hetkeksi istumaan jäsennelläkseni ajatuksiani. Kun pojan vanhemmat katosivat nurkan taakse, sytytin Camelin ja hörppäsin toista kylmää kahvia joka oli seissyt koskematta pöydällä koko keskustelun ajan. Pitäisi varmuuden vuoksi jututtaa sekä huoltoaseman väkeä että tätä Tapiota, jonka puhelinnumero minulla oli muistiinpanoissani. Poliisista tuskin saisin mitään uutta tietoa. Miksen aloittaisi heti, ajattelin.

Ajoin bussilla Kaskenmäen yli ja saavuin huoltoasemalle. Kassan takana seisoi noin parikymppinen kaveri jolla oli punaiseksi värjätty tukka ja huonohko iho. Varmaan lisätienestestä hankkiva opiskelija. Esittelin itseni lyhyesti, ojenisin käyntikortin. Oli tärkeää saada tällaiset haastatelta-

vat puhumaan saman tien ja tarpeeksi ennen kuin alkoivat miettiä että mitäköhän esimies sanoo ja voikohan näistä nyt puhua tälle ihmiselle lainkaan.

”Pääasiassa tosiaan kiinnostaa se lompakon palauttaja”, lopettelin.

Kaveri mietti hetken aikaa.

”Oon pahoillani mutta mä en oikein voi auttaa. Täällä oli silloin seiskalta vuorossa yks Jenni joka ei ole nyt töissä, se teki vaan yhden vuoron tänne kun on tavallisesti muualla. Se sanoi vaan että joku vanha nainen ilman takkia tai käsilaukua toi sen tänne. Ja se ei tullut tuohon kohtaan mihin kamerat kuvaa niin ei voida videoltakaan katsoa, poliisi kysyi jo siitä.”

”Ilman takkia? Aika viileä keli sellaiselle?” totesin.

”Joo niin kai.”

”Kiitos tästä. Voisin ottaa kahvin.”

Istuin tupakoivien puolelle ja sytytin päivän kahdeksannen Camelin. Joku nainen ilman takkia kello seiskalta aamulla. Kummallista. Tuskin se mistään vanhainkodista oli karannut. Toisaalta, tässä ei oikein lähistöllä ollut mitään muuta. Sitten tajusin: huolto-aseman pihan toisella puolella oli pieni grillikioski jolla olin itsekin asioinut joskus aamu-yöstä. Ja sen omistaja ja ainoa työntekijä oli nimenomaan iäkäs nainen. Kannattaisi ainakin koettaa. Vilkaisin siihen suuntaan. Vaikuttaisi jopa olevan auki.

Toistin esitykseni grillikioskin luukulla. Nainen esittäytyi Pirkoksi ja oli hyvinkin halukas juttelemaan. Hän ei ollut vielä kuullut koko katoamisjutusta ja päivitteli sitä kovaan ääneen.

”Aika hurjaa tällainen! Että se oli sitten sen kadonneen pojan lompakko?” hän sanoi.

”Niin se oli. Miten se oikein tästä löytyi?”

”Ei se tästä löytynyt.”

”Mistä sitten?” kysyin.

”Minä olin aamusta tulossa tänne, piti vähän siivota varuiksi kun oli putkimies tulossa käymään. Näin sitten kun Kaskenkadulla siinä Saarnitien kohdalla joku heitti lompakon auton ikkunasta.”

”Auton ikkunasta?”

”Joo, se oli kummallista. Jouduin ihan autotielle sitä hakemaan! Sitten ajattelin että mitä minä sillä teen, niin vein sen tuonne huoltoasemalle. Sinne sitä varmaan tullaan kysymään, jos joku sen takaisin haluaa.”

”Muistatko yhtään että millainen auto se oli?”

”En kyllä oikein autoja tunne kun viimeksi ajoin itse autoa 1975. Joku vanhempi se oli. Viininpunainen ja jotenkin neliskanttinen. Sellainen pikkuauto.”

Ei siis ollut aivan tulokseton reissu, mietin matkalla takaisin keskustaan.

Seuraavana päivänä tapasin Cafe Noirissa vanhan opiskelututtuni Helenan. Olimme käyneet samaan aikaan poliisikoulua 1990-luvulla, tosin minä jätin sen kesken ja hän jatkoi. Nykyään hän oli rikoskonstaapelina Turussa ja ajattelin, että ottaisin tästä tapauksesta yhteyttä mieluummin hänen kauttaan kuin virallisempaa tietä. Vaikkemme olleet paljoakaan olleet tekemisissä viime vuosina, tuntui luontevammalta soittaa hänelle ja pyytää työasioissa lounaalle kuin mennä poliisitalolle etsimään jotakuta joka tietäisi tapauksesta jotain.

”Eli lompakko oli heitetty autosta pihalle?” hän kysyi.

”Niin tämä grillinpitäjä sanoi”, vastasin.

”Tuollainen yksityiskohta voi olla ratkaiseva. Hiton hyvä että soitit, jostain syystä huoltoaseman haastattelut hoitanut kaveri ei ollut tajunnut yhteyttä grillikioskin omistajan ja lompakon palauttajan välillä.”

”Soitin mieluummin sinulle kuin menen virkatietä pitkin. Onko tämä muuten sun juttusi?”

”On ja ei. Olen siinä ryhmässä kyllä, mutta mulla on muitakin avoimia juttuja työpöydällä. Rikoskomisario Cederberg vetää ryhmää, mä olen vaan rivimiehenä.”

”Ihan erillinen ryhmä tätä varten?”

”Joskus tehdään niin ja joskus ei. Pomot päättää. Tälle tapaukselle on tullut sen verran ulkopuolista huomiota, että yritetään saada se ratkaistua mahdollisimman nopeasti. Poliisi-TV teki jutun tästä.”

”Niinpä. Hyvä nähdä sua. Pitkästä aikaa.”

”Samoin”, Helena vastasi. ”Voitaisiin käydä ulkona joskus taas. Pitkästä aikaa sekin. Mulla oli muuten tarkoitus kysyä sulta jotain tyhmää. Tämä juttu että käytät itsestäsi pelkkää sukunimeä jatkuvasti, mistä se tuli, onko se jotain mikä miehillä jää armeijasta päälle?”

”Ei kai. Mä en ole ikinä pitänyt mun etunimistä. Joten olen mieluummin pelkästään Janatuinen. En minä siitäkään nimestä välitä, mutta joku nimi kai pitää olla. Ja joo, mennään ihmeessä ulos joskus.”

”Selvä homma, Janatuinen. Tavataan pian, joku viikonloppu tässä. Soittelen.”

Vietin loppuviikon jäljittäen ihmisiä jotka olivat katoamisiltana olleet yökerho 57:n opiskelijabileissä ja haastatelin portsarit ja baarimikot. Pelkkää vesiperää. Sama jatkui seuraavalla viikolla. Loputtomasti opiskelija-asuntojen ovia kolkuteltavaksi, samat kysymykset uudestaan ja uudestaan, samat päivittelyt että miten kamalaa tämä on. Eikä yhtään tiedon murusta. Kukaan ei ollut reagoinut Rikun poistumiseen juhlasta, eikä Riku ollut sanonut kenellekään mitään. Iltaisin tuijottelin parvekkeeltani kohti jokivartta ja totesin, että tämä tapaus alkoi vaikuttaa minuun liian väke-

västi. Olin nukkunut huonosti koska halusin ratkaista jutun, mutta en ollut lainkaan lähempänä ratkaisua.

Olin hiljattain saanut ostettua halvalla pienen yksión jokivarresta. Iso lasitettu parveke, liian pieni keittiö, nukuma-alkovi. Sen enempää en kokenut tarvitsevani, eikä enempään olisi ollut varaakaan. Rikun isän hermostunut liikehdintä tuli mieleeni. Miten sitä kukaan saattoi selviytyä tuollaisessa tilanteessa: ensin kaikki on niin kuin aina ennenkin, ja yksi puhelinsoitto muuttaa kaiken.

Jäinen talvituuli puhalsi parvekelasien raosta tupakoidessani. Olin varautunut sääoloihin pukemalla vasempaan käteeni hansikkaan niin ettei olutpullo kohmettaisi kättäni. Laskin Camelin tuhkakuppiin ja tarkastin rannekellostani viikonpäivän. Näytti olevan taas torstai. Viimeinen työpäivä sopimuksen mukaan. Huomenna pitäisi soittaa asiakkaalle ja kertoa se vähä mitä olin saanut selville. Se ei ollut mukava ajatus. Ylipäätään inhosin aina eniten sitä kun piti kertoa asiakkaalle ettei ole tullut tulosta, vaikken koskaan tuloksia luvannutkaan.

Mutta pakkohan se oli seuraavana aamuna tarttua puhelimeen ja soittaa kadonneen Rikun isälle. Loppujen lopuksi se ei ollut niin paha keskustelu kuin mitä odotin. Rikun isä olisi halunnut maksaa minulle vielä yhdestä viikosta. Sanoin etten voinut ottaa sellaista tehtävää vastaan, koska minulla ei kerta kaikkiaan ollut enää yhtään lähestymistapaa jota en olisi kokeillut. Lupasin tehdä kuitenkin vielä yhden työpäivän, kirjoittaa loppuraportin ja kasata asiasta mapin mahdollista jatkoa ajatellen. Tiesin kyllä että jatkoa ei tulisi ellei sitten poliisilta tulisi jotain uutta.

Loppuraportistani tuli yhteensä kymmenen sivua tekstiä. Kävin yksityiskohtaisesti läpi jokaisen haastattelun ja jäsentelin kaiken saamani tiedon, mikä ei ollut paljon. Loppujen lopuksi ainoa uusi asia oli se huoltoasemalta löytyneen

lompakon taustatarina. Jouduin toki kirjoittamaan auki sen varsinaisen merkityksen: oli vaikea nähdä oliko sillä merkitystä vaiko ei. Jos asiaan liittyi rikos, saattoi olla. Mutta yhtä hyvin epärehellinen kuski oli saattanut löytää lompakon jostain ja heittänyt sen ulos otettuaan rahat. Saattoi kuulostaa saivartelulta, mutta tämäkin piti ottaa huomioon. Minä en jahdannut mitään murhaajaa, vaikka moni haastattelemani luuli että Riku oli murhattu. Minä yritin vain ottaa selvää siitä, mitä Rikulle oli tapahtunut. Lopulta printtasin loppuraporttini kahtena kappaleena, niistä toisen laitoin kirjekuoreen huomista varten ja toisen pahvikuoressa arkistokaappiini joka oli toistaiseksi muuten tyhjä.

Aamulla varhain tapasin Rikun isän. Ojensin hänelle kuoren ja pahoittelin etten voinut tehdä tämän enempää.

”Kyllä minä ymmärrän. Teit kuitenkin parhaasi. Ehkä Riku on vielä elossa. Jossain. Eihän me mitään tiedetä oikeasti.”

En vastannut tähän ensin mitään. Ihmeitä tapahtuu harvemmin. Lopulta tyydyin mumisemaan jotain epäselvää toivosta, vaikka olin varma ettei sitä näissä tapauksissa ole.

Olin hieman levoton omasta tulevaisuudestani seuraavaan maanantaihin asti, kunnes seuraava asiakas soitti ja tarjosi helppoa käyttäyskeikkaa. Siitäpä urani lähti rullamaan. Sain hankittua uuden ulsterin jo ennen helmikuun puoliväliä.

Aikomuksistamme huolimatta emme tulleet Helenan kanssa sopineeksi ulos menosta, mutta helmikuun lopulla tapasin hänet sattumalta viihteellä ollessani. Olimme molemmat kännissä kuin ankat: tarjosin avokätisesti koska olin saanut reilut ennakot konepajayrittäjältä, jolta oli varastettu materiaaleja. Lopulta päädyimme kahdestaan nurkka-

pöytään Cafe Noirissa muun seurueen jo lähdettyä matkoihinsa. Väsytti ja mietin jo taksille lähtöä.

”Hei, siitä Mikkosen tapauksesta”, Helena sanoi, ”selvisikö sun taholla koskaan mitään uutta siitä?”

”Ei sen autojutun jälkeen”, vastasin.

”Ei meilläkään. Kävin itse hakemassa lausunnon siltä grillin omistajalta ja se sanoi mulle samat kuin sulle, vein sen sitten Cederbergille joka pisti auton jäljitykseen. Ei löytynyt kaaraa.”

”Kumma juttu. Luulisi että jotain olisi löytynyt sillä saralla.”

”No, Cederberg sanoi että kuvaus oli liian heikko että olisi voinut yksilöidä tarpeeksi tarkkaan, löytyi liian monta potentiaalista kandidaattia ihan jo Turun alueelta.”

”Eihän se tosiaan hyvä kuvaus autosta ollut.”

”Ei ollutkaan. Mutta sen olisi pitänyt olla riittävän hyvä johtaakseen edes jonnekin.”

Erosimme taksitolpalla. Hetken mielijohteesta päätinkin kävellä alas Aurakatua, yökerho 57:n oven eteen missä lauma opiskelijoita jonotti sisään. Väistämättä tuli mieleen että Riku olisi voinut olla yksi noista. Ja olikin ollut. Jatkoin matkaa pankkiautomaatille, josta Riku oli nostanut rahaa sinä yönä, ja siitä farkkuliikkeen eteen, missä hänet oli viimeksi nähty. En tiedä miksi tein sen, ehkä syynä oli humalainen ja miettelias tilani. Yleensä en kauheasti harrastanut moista katoamispaikkojen fiilistelyä. Niistä harvemmin selviää jälkikäteen mitään. Asfalttiin ei jää jalanjälkiä seurattavaksi. Tuuli ei kuiskannut minulle mitään. Olin varma siitä ettei Rikua löytyisi koskaan. Lähdin kotiin lumipyryn saattelemana.

Yksityisetsivä Janatuinen saa tutkittavakseen opiskelijapojan katoamistapauksen. Riku on lähtenyt aamuyöllä baarista ja hävinnyt jäljettömiin. Poliisi ei ole kiinnostunut tapauksesta. Pian toinenkin asiakas haluaa etsivän tutkivan poikansa katoamista. Tapahtumien kulku on hämmentävän samanlainen kuin viimeksi, sillä poikkeuksella että lukiolainen löytyy Aurajoesta hukkuneena. Kun joesta naarataan ruumis toisensa perään, herää epäily, etteivät miehet ole joutuneet veden varaan omasta tahdostaan.

Esikoisromaanissaan Jussi Marttila tarttuu aikamme kylmävimpään urbaanilegendaan Turun hukuttajasta.

